

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA INKLYUZIV TA'LIMNI TAKOMILLASHTIRISH

Amonova Dilaferuz Beshimovna

Buxoro viloyati Qorako'l tumani Oylaviy
nodavlat maktabgacha talim tashkilot
direktori

Annotatsiya: Ushbu maqola maktabgacha ta'lim tashkilotlarida (MTT) inklyuziv ta'lim tizimini takomillashtirishning nazariy va amaliy masalalariga bag'ishlangan. Inklyuziv ta'lim barcha bolalarning, jumladan, maxsus ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarning teng imkoniyatlar asosida sifatli maktabgacha ta'lim olishini ta'minlashga qaratilgan. Tadqiqotda MTTlarda inklyuziv muhitni yaratishning muhim yo'nalishlari — pedagogik kadrlarning malakasini oshirish, zamonaviy o'quv-uslubiy majmualar va didaktik materiallar bilan ta'minlash, ota-onalar va oila a'zolarini ta'lim jarayoniga faol jalb qilish hamda normativ-huquqiy bazani takomillashtirish masalalari chuqur tahlil qilingan. Maqsad – har bir bolaning individual rivojlanish xususiyatlarini inobatga olgan holda, ularning ijtimoiylashuvi va tengdoshlari orasida o'zini erkin his qilishi uchun qulay sharoitlar yaratishdir. Ushbu yondashuv bolalarni maktabga muvaffaqiyatli tayyorlashda va kelgusida jamiyatga to'laqonli integratsiyalashuvida hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: inklyuziv ta'lim, maktabgacha ta'lim tashkiloti (mtt), maxsus ta'lim ehtiyojlari, takomillashtirish, pedagogik kadrlar, ijtimoiylashuv, individual rivojlanish, o'quv-uslubiy majmua.

Inklyuziv ta'limni MTTlarda sifatli va samarali tashkil etish uchun quyidagi asosiy sohalarda ish olib borish zarur:

1. Kadrlar salohiyatini oshirish

Bu eng muhim yo'nalishlardan biri hisoblanadi.

Tayyorgarlik va malaka oshirish: MTT pedagoglari, tarbiyachilari, yordamchi xodimlari, psixolog va logopedlari uchun inklyuziv yondashuv, maxsus ta'lim ehtiyojlari (MTE) bo'lgan bolalar bilan ishlash metodlari va individual o'quv dasturlarini (IO'D) tuzish bo'yicha doimiy o'quv kurslari va treninglar tashkil qilish.

Mutaxassislar bilan ta'minlash: Har bir MTTni defektolog, psixolog va logoped kabi tor mutaxassislar bilan to'liq ta'minlash yoki ularning mobil xizmatlarini yo'lga qo'yish.

2. O'quv-uslubiy va resurs bazani mustahkamlash

Moslashtirilgan dasturlar: Maxsus ehtiyojli bolalarning rivojlanish darajasi va xususiyatlariga mos keladigan moslashtirilgan o'quv-uslubiy majmualar va didaktik materiallarni ishlab chiqish va joriy etish.

Rivojlantiruvchi muhit: Bolalarning barcha turlari uchun xavfsiz, qulay va qiziqarli bo'lgan rivojlantiruvchi muhit (masalan, sensor xonalar, tinchlantiruvchi burchaklar) yaratish.

3. Ota-onalar bilan hamkorlik

Inklyuziv ta'limning muvaffaqiyatida oilaning roli hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Konsultatsiya va qo'llab-quvvatlash: Ota-onalarga bolaning rivojlanishi, uning o'quv jarayoni va uydagi mashg'ulotlarni tashkil etish bo'yicha doimiy psixologik-pedagogik maslahatlar berish.

Ishtirokni kuchaytirish: Ota-onalarni IO'Dni tuzish jarayoniga va guruhdagi tadbirlarga faol jalb qilish.

4. Me'yoriy-huquqiy bazani takomillashtirish

Moliyalashtirish mexanizmi: Inklyuziv guruhlar va maxsus mutaxassislarning mehnatini rag'batlantirish uchun moliyalashtirish tizimini aniqlashtirish va takomillashtirish.

Standartlar va normalar: Inklyuziv guruhlardagi bolalar soni, xodimlarning nisbati va jihozlanish standartlarini xalqaro talablarga muvofiqlashtirish.

Qo'shimcha tadbirlar

Jamoaviy ruh: MTT jamoasida bag'rikenglik va o'zaro yordam madaniyatini shakllantirish.

Texnologik yechimlar: O'qitish va kommunikatsiya jarayonida yordamchi texnologiyalarni (masalan, nutqni rivojlantiruvchi elektron vositalar) joriy etish.

Tibbiy-ijtimoiy qo'llab-quvvatlash: Bolalarni tibbiy-ijtimoiy qo'llab-quvvatlash xizmatlari bilan integratsiya qilish.

Ushbu yo'nalishlar bo'yicha kompleks chora-tadbirlarni amalga oshirish MTTlarda inklyuziv ta'limning sifatini sezilarli darajada oshirishga va har bir bolaning teng rivojlanish imkoniyatini ta'minlashga xizmat qiladi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida (MTT) inklyuziv ta'limni takomillashtirish jarayoni barcha bolalarning teng imkoniyatlar asosida sifatli ta'lim olishini ta'minlovchi, strategik ahamiyatga ega bo'lgan kompleks yondashuvni talab etadi.

Asosiy xulosalar quyidagilardan iborat:

Integratsiyalashgan yondashuv zarur: Inklyuziv ta'limni takomillashtirish faqatgina jismoniy sharoitlarni yaxshilashdan iborat bo'lmay, balki pedagogik kadrlarning uzluksiz malakasini oshirish, zamonaviy moslashtirilgan o'quv-uslubiy materiallarni joriy etish va ota-onalarning faol ishtirokini ta'minlash orqali amalga oshadi.

Individuallashtirish – tamoyil: Takomillashtirishning asosiy tamoyili – har bir bolaning individual rivojlanish xususiyatlari va ta'lim ehtiyojlarini inobatga olgan holda Individual O'quv Dasturlarini (IO'D) samarali ishlab chiqish va amaliyotga tatbiq etishdir.

Jamiyatga integratsiya asosi: MTTdagi inklyuziv muhit maxsus ehtiyojli bolalarning ijtimoiylashuvi, tengdoshlari orasida o'zini qabul qilinishi va bag'rikenglik madaniyatini shakllantirish uchun mustahkam poydevor yaratadi.

Umuman olganda, MTTlarda inklyuziv ta'lim tizimini takomillashtirish sog'lom, birdam va rivojlangan jamiyatni qurishning dastlabki va hal qiluvchi bosqichi hisoblanadi. Bu jarayon doimiy monitoring, tahlil va xalqaro tajriba asosida yangilanib turishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Mirziyoeva Sh. Sh., Grosheva I. V. va boshq. Individualizatsiya protsessi obucheniya v doshkolnom obrazovanii. Inklyuziya detey s osobymi potrebnostyami. Metodik qo'llanma. – Toshkent: Maktabgacha ta'lim vazirligi, 2020.

2. O'zbekiston Respublikasining Qonuni. "Ta'lim to'g'risida" (Yangi tahriri, 2020 yil 23 sentabr, O'RQ-637-son).

3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori. "Alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarga ta'lim-tarbiya berish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" (2020 yil 13 oktabr, PQ-4860-son).

4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni. "Xalq ta'limi tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida" (2019 yil 29 aprel, PF-5712-son).

5. Vazirlar Mahkamasining Qarori. “Umumiy o‘rta ta’lim tashkilotlarida inklyuziv ta’limni tashkil etish tartibi to‘g‘risidagi nizomni tasdiqlash haqida” (2021 yil 12 oktabr, 638-son).